De Firma Gebr. Donswijk aan het Kanaal

Het boek 'Van Kanaalbrug naar Halve Maan' van Yvonne de Vries, uitgegeven door de Vereniging Oud Apeldoorn, over bedrijvigheid langs Kanaal Noord in Apeldoorn, deed me aanzetten tot nader onderzoek naar de zaak van mijn vader aan het kanaal. Ik was de jongste thuis, mijn vader, Luuk was 50 toen ik geboren werd. De ontstaansgeschiedenis van het bedrijf voert al weer vele decennia terug en ik heb er niets van mee gekregen. Enkele oude fotoalbums die door de jaren heen van zolder tot zolder zijn meeverhuisd en interviews met mijn 2 nichten Bea Schenk-Borggräfe en Ada Pasman-Donswijk vormden het vertrekpunt dat tot onderstaande beschrijving heeft geleid.

Alex Donswijk – 4 december 2013.

'Betonfabriek Gebroeders Donswijk' aan het kanaal bij de sluis is omstreeks 1920 opgericht. De onderneming richtte zich van meet af aan op het vervaardigen van betonwerken. Ten behoeve van afgelegen woningen en boerderijen in Apeldoorn en omgeving (o.a. Beemte-Broekland) die niet op de riolering waren aangesloten werden ronde betonputten en rechthoekige betonnen septic tanks geleverd. Voorts werden betonwerken, betonputten, betonpalen en betontegels etc. vervaardigd.

1922 *Betonwerken aan de Vereniging Apeldoornsche Coöperatieve Fabriek van Melkproducten Mariëndaal in de driehoek Noorderlaan, Trekweg/ Deventerstraat en Zuiderlaan bij de bouw van de nieuwe fabriek.*

1923 *Gezicht op het kanaal – de witte loods en de loods aan de loswal werden later afgebroken.*

1924 *Op de werf langs het kanaal.*
Tussen de 2 bomen in de verte, de contouren van de Mariakerk.

Betonwerken in de omgeving van Apeldoorn

1924 *Op het kanaal voor de werf*

Voorraad betonputten en septictanks

1924 *Productieafdeling…de witte loods rechts is vervangen door...*

1939 *… nieuw kantoor en loodsen*

Er werd niet alleen geproduceerd, er werden ook andere producten zoals cement, zand, grind, dakpannen, bakstenen en alle andere soorten bouwmaterialen ‘aan de bouw’ verkocht. Met een binnenschip werden de zakken cement van de ‘ENCI’ (Eerste Nederlandse Cement Industrie te Maastricht) via de rivieren Maas, Rijn en IJssel over het kanaal aangevoerd. Na een lange reis van vele dagen werden deze gelost aan het Kanaal Noord op de wal voor het bedrijf.

De zakken cement van elk 50 kilo werden met een steenkruiwagen afgevoerd naar de loods en met de hand opgestapeld, een zware klus voor de arbeiders. Veel later, na sluiting van het kanaal, werden de cementzakken via het spoor en nog weer later met vrachtwagens getransporteerd, en gelost met een heftruck.

Jan

Herman

Luuk

Aanvankelijk zette Jan Donswijk (1896), de oudste van de drie zoons, de firma op. Een aantal jaren later kwam zijn jongere broer Lucas Jacobus Johannes (1907) mijn vader, hem versterken. Jan Donswijk was ooit begonnen als stukadoor, maar omdat hij slecht tegen stof kon, was hij niet in staat dat werk voort te zetten, hij ging

voor zich zelf werken en zette het bedrijf op. Hij overleed aan kanker op 42 jarige leeftijd in 1938. Luuk zette de onderneming voort en Herman Donswijk (1910), de oudere broer van Luuk, die boekhouder was in Haarlem, kwam over om hem te helpen en samen het bedrijf te leiden. Hij ging wonen aan de Vijverlaan 10.

1932: *Voor het ouderlijk huis Vlijtseweg 56*

1935: *langs het kanaal zicht ri Sluis*

Briefhoofd facturen en correspondentie

Zo te zien aan de foto's in de oude fotoalbums die ik heb gevonden waren mijn vader en zijn broer Jan gek op auto's en motoren, want ik heb verscheidene foto's gezien waar zij bij hun auto of motor (of vrachtwagens) poseerden. Ik moet deze voorliefde dan ook van hem hebben geërfd.

1924: Pa achterop bij zijn oudste broer Jan

1929: Pa achter het huis met zijn Chevrolet(?)

1934: Pa met zijn Ariel

1935: Pa met zijn DKW

De ouders van Jan en Luuk en Herman Donswijk kwamen uit Weesp en vestigden zich indertijd aan de Vlijtseweg nr 56. Via een onverharde weg tussen de huisnrs 52 + 62, tegenover de huidige keukenzaak (vroeger Dion Tiemessen / Paradiso Caravans) bereikte men de woning. Dit werd later op papier het vestigingsadres van de 'Betonfabriek Gebr. Donswijk', terwijl deze dus eigenlijk aan het Kanaal gesitueerd was. De zaak was opgezet op een perceel achter het ouderlijk huis. Het huis grensde aan de achterkant tegen de westzijde van het kanaal, pal voor de sluis. Ernaast, tegenover de sluis en de sluiswachter woning, stond (en staat nog steeds) een loods van Rijkswaterstaat waarin materiaal was opgeslagen ten behoeve van het onderhoud aan kanaal en sluis. Als kind heb ik vele malen het schutten van schepen in de sluis gade geslagen. Op de luchtfoto hieronder is het huis "Vlijtseweg" nog te zien, overdwars ten opzichte van de bedrijfsgebouwen met een witte zijkant.

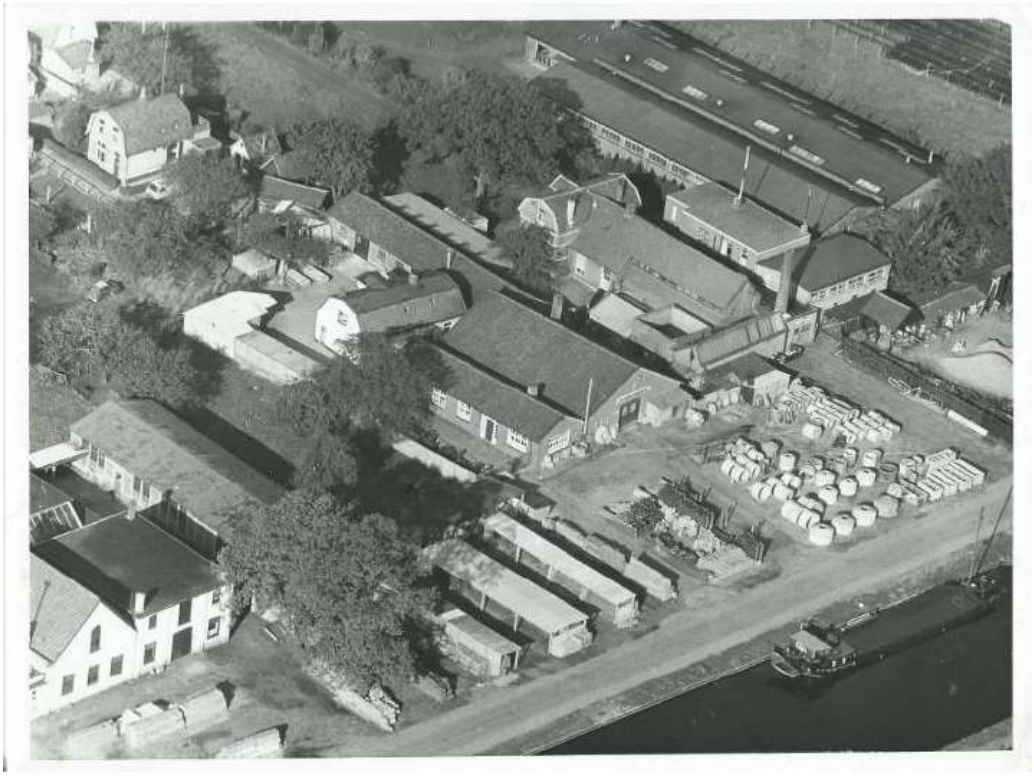

Luchtopname van de werf 1e helft 60-er jaren met rechts fa "Neon de Sleutel" en de spoor/treinkaartjesfabriek van Wensink

Jan Donswijk verhuisde later met zijn gezin naar de Generaal van der Heydenlaan nr 30. Terwijl Luuk een huis liet bouwen iets verderop aan de Generaal van der Heydenlaan op nr 38. Dit huis werd in 1941/1942 gebouwd en kwam in september 1942 af. Twee maanden nadat hij met mijn moeder, Cathrien van Reekum trouwde - hij was toen 35 jaar – konden zij naar de nieuwe woning aan de Generaal van der Heydenlaan verhuizen. Mijn moeder vertelde ooit dat mijn vader bij de gemeente een had verzoek ingediend voor een verbindingsweg tussen de (tegenwoordige) Generaal van Heutszlaan en de Vlijtseweg, zodoende kon hij snel op de zaak zijn.

Woonhuis Jan Donswijk - Gen. van der Heydenlaan 30

Woonhuis Luuk Donswijk - Gen van Heutszlaan 78

Woonhuis Herman Donswijk - Vijverlaan 10

Op een bouwtekening uit 1941 van de architect Barend Methorst van de toekomstige woning van mijn vader staat een 'geprojecteerde weg' aangeduid. Meer dan 40 jaar later zou deze verbindingsweg tot 'Johan Steenbergenstraat' omgedoopt worden. Toen ik geboren werd als jongste en vierde kind, verhuisde mijn oudste zuster naar de 2e verdieping, die daarom werd verbouwd en grotere ramen kreeg.

1942: Aanleg (Johan Steenbergen) straat tussen Gen van der Heydenlaan en de Vlijtseweg, inclusief aanleg brug over de grift. Middelste foto: zicht ri Koperpletterij de Heus.

In september 1974 ging de grift hier met de aanleg van een nieuw hoofdriool ondergronds en verdween. In 2007/2008 werd de grift – als onderdeel van een algeheel herstel van de Grift – hersteld en kwam hij weer terug, volgens het oorspronkelijke tracé, bovenop de vierkante duikers.

September 1974 *Voorjaar 1975*

December 2013.

Luuk zat 'op de weg' en had contact met (steen)fabrieken die voornamelijk langs de grote rivieren (Rijn en Maas) waren gevestigd. Herman werkte vanuit het kantoor. In 1938 werd er uitgebreid en kwamen er nieuwe opslag en fabricage loodsen en een nieuw kantoor.

<u>De vrachtauto's door de jaren heen</u>

Luuk met chauffeur *Jan en de nieuwe vrachtauto*

Jan en…. *…. Luuk poseren met het personeel*

In 1971 kwam Luuk's zoon en mijn broer Luuk (L.J.J. Donswijk jr.) in de zaak, maar door verschil van inzicht over de bedrijfsvoering begon hij in 1973 voor zichzelf in assurantiën. In 1975 werd het bedrijf bij gebrek aan opvolging verkocht. Het materiaal aan van Rijen, de grond en opstallen aan de gemeente Apeldoorn.

Papierfabriek "De Halve Maan"

Toen de familie Donswijk uit Weesp kwam, telde het gezin 5 kinderen, behalve de 3 broers, waren er ook nog 2 dochters, Dien en Co. De laatste - voluit: Jacoba Johanna Cornelia Donswijk - en de zus van Luuk Schenk, waren vriendinnen. Zodoende leerde Co, Luuk Schenk kennen, de laatste directeur "Schenk" van de Halve Maan papierfabriek. Dit is het laatste bedrijf wat in boek van Yvonne de Vries is beschreven.

Zij trouwden en gingen in het huis naast de fabriek wonen – pal aan de kanaaldijk - wat nog heel lang daar gestaan heeft. De traptreden naar de voordeur van het huis hebben nog lang in het talud van het kanaal gezeten, ook nadat het afgebroken was. Vanuit het huis was het maar enkele meters naar het kanaal en er werd dan vroeger ook veel gezwommen en geschaatst met zwagers, broers, (schoon) zussen neven en nichten van de families van Reekum en Schenk.

Vanuit het huis liep je zo het ijs op met de schaatsen ondergebonden. Later als kind kwam ik vaak bij mijn Tante Co Schenk-Donswijk en mijn oom Luuk Schenk. Vanuit de woonkamer kon je in de verte de Loobrug in de Anklaarseweg over het kanaal zien.

Luchtopname Papierfabriek "De Halve Maan" uit de vijftiger jaren.

Verloving 1926:
Co met Luuk Schenk voor haar ouderlijk huis aan de Vlijtseweg 56.

Voorjaar 1937:
Jacoba Schenk – Donswijk met zoon Hero en dochter Bea. De Loods van Rijkswaterstaat (nu Waterschap Veluwe) staat er nog.

Schaatsen op het kanaal. Op de achterkant van deze foto staat geschreven:
"Een leuke Zondag – 10 februari 1929, naar Heerde geweest".

Augustus 1944 – zwemmen in het kanaal
Luuk en Cathrien in het midden

Op de loskade van de "Halve Maan"
Rechtsboven voor de 2e mast staat Luuk Schenk.

n 2011 zijn voor de Kanaalzones (Noord en Zuid) twee nieuwe bestemmingsplannen in werking getreden. Voor het deelgebied Noord-West geldt sinds 16 juni 2011 bestemmingsplan "De Vlijt". Bouwbedrijf Nikkels startte hierna met de bouw van 22 woningen aan "De Vlijtsekade". Op de lange termijn zal – afhankelijk van de situatie op de woningmarkt – de Westelijke Kanaaloever ter plaatse het deel tot de sluis wel volgen.